

„ЗАСТАВА“ излази трипут
у недељу, средом, петком
и недељом
Ц. а је на годину 14. фор
на о год. 7. фор. на чет-
врт године 3. фор 50 нов.
а вр. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 140 гроша
на по год. 70, а на четврт
године 35 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по ко-
личини врста, које из гар-
монта заузимају, и за сваку
врсту плаћа се за први пут
5, за сваки даљи пут 4, а
осим тога за жит увек 30.
и. Дописи се плаћају по
редности у пределима и по
серати администрација „ЗА-
СТАВА“ у Новом Саду, у кући
број 858. код златног јед-
норога.

Број 55.

У Новоме Саду, у петак 9. маја 1869.

Год. IV.

У Новом Саду 8. маја.

Још једно чудо из Цариграда! Није само престолна беседа којом се засветла бледо лице „болесна човека“ пред изобразом Европом — на брацком дивану међу осталим милости-ним Величанствима, те са висина престола оба-спљу сребне народе благом — из језика; него то оће да се и још јаче засветла, да том својом светлости обори од једном непри-јатеље своје, претвори у маглу неправд не-нартаје непријатељске му штампе, па да рас-твори очи слепима, који нехтеше до сада да виде најпознатније намере Нег. Величанства султана које га руководе у — испијању и по-следње капце крви сребна му народа.

Првена књига, то је тај нов елемент што разсветљује лице блистателне Порте, — она нам запушта уста да даље неправедно менапамо цара у Стамбулу, и да очи у зо-мљу оборимо, што га до сад неправедно на-падномо. Да, првена књига износи на виђело сва дела блистателне Порте, да се свет сам осведочи о „очинским њеним бригама да на-роде задовољи, о неусишним трудима да у на-преду услове народног благостања“. Оволико је доста навести, да се баци зрак на цело извештај о унутрњим стварима што стоји у дрвеној књизи. У спољашњим је Кандија на првом месту. Акта која су витешки Крит у пријатно прекрила, заузимају скоро две трећине читаве књиге: оно, од чега и сама помисао људска одбегла, износи у знак тријумфа ко-рана над кротош, и то у здравље самог крота! За тим су на роду акта што се Руму-ске тичу, као гњезда, окле су бунтовничке чете упадале у Балкан и мирне Бугаре уз-немиривале, — као огњишта, де су се стреле ковале и ватра разпиривала, да цве-тајућу турску царевину сажмече.

Но чим се Србин заиста поноси може, то је, што је сасвим другачије расположе-на светла Порта прама Србији, него што је прама Грчкој и Румушкој: она је сасвим шљом задовољна. У књизи се смрт кнеза Михаила спомиње особитим сажалењем, али се сигурно теши са ступањем младог Милана на српски престо. Још некоје депеше о Сирији и нешто о неким условима за слободан пролазак кроз Дарданеле — завршује првену књигу.

А до је крвава Босна, написали се о њој и речеце? Или се и она оно топи у „очин-ским бригама и неусишним трудима“ Осман-лаше, те хијене у виду човека, да је у срећи!

Из Француске сваки дан све обилнији гла-сови. Сви симтоми, који су предходили четр-ест осму, појављују се на површју изборни валова. „Наполеон III. нема више дара да об-чарује срце и фантазију француску. Он стоји на тачки сматрања децембарске изгледа. Он заборавља што се све од то доба шљиме збило, јер другачије појмио би да претње више неасне. А ако је нужда да се и поље седамнајесто-годишње апсолутне владе на умирење стра-нака апелује, то се онда у том признаје да све већма преваже што опозиција допринети може. Та неслободна само-кртика надмашује у жестини све, која и најжешће непријате-ље царевине на пребацивање влади доноде. За време неограничене самоволне владе по-што је земља сваки слободан покрет изгу-била, пошто се је законодавна сила вољно, шта више повишено поводити дала, као да је она измет управе, — пошто је једном речи на благостање државно све жртвовано, и пошто је Наполеон за време од 17 година неограни-чену диктатуру имао, мора поново на страх малолетни да спекулира и мора поново да при-ва, да подузето измирење јоште није извршио.

Банкрот Наполеонов није се могао драстич-није насликати, него кратком беседом, коју је у Шартресу давао.

Дејство је било оно, које је требало да буде. Опозиција напредује с новом енерги-јом у њеном подухвату. И сами сметени при-вају да је време да се поглавица државна из опасност бунула пробуди у коме се налази. Народ не захтева више да се ослободи, шта више, он оће да се својих ослободитеља опро-сти. Лекар и аптека су врло скупи, издање је непријатно а и дуго је трајало. Овако црта један лист положај Наполеона и владе у Француској. —

Што се тиче престола шпанског доноси „Меморијал Дипломатик“ да неки члан породице грофа Рајшаха износи права своја на престо

доказујући да је он од колена неке принцезе Изабеле ћери Јована Арагонског, која се у XIV. веку удала за грофа Рајшаха. —

Јучерашње новине доносе престолни говор, којим је кнез Карло отворео заступничку камару. Она је врло кратка и без икаква значаја политичког.

На умирење духова један брзојав од 6. т. мес. јавља да су сви америкашки посланици добили упутство, да дотичне дворове увере, да је влада сједињених држава озбиљно вољна зламаско питање на што пријатељски начин да оконча.

Адрески нацрт средње левице.

Пресветли царе, и апостолски краље.

Са страхо-поштовањем и веселим срцем, уверили смо се у највишој престолној беседи вашег Величанства, како ваше Величанство о добру наше верне угарске земље бригу води, и највишу пажњу на све оно обраћа, што к постигнућу истог води.

И ми осећамо дубоко истину премудри речи Вашег Величанства, да добра државоправна одно-шења, само једно и по себи слабо јамство за судбу народа чине, и увиђамо, да и сами добри државо-правни одношаји нестане последице имати могу, кад се од унутрашње развијајуће снаге народа не-подпомажу.

И ми знамо, да развијање те животне снаге ве-ликим делом од унутрашњи реформа које захтева-њима времена и слободе одговарају, зависи, и баш тога ради готовисмо на пољу исте и срцем и ду-шом све оно чинити, што добро наше отачбине захтева и на што снаге и способности имамо; до-зволите ипак Ваше Величанство да ми по нашој представничкој дужности, и уверење искрено из-рекнемо, да као што добри и државоправни одно-шаји, по себи несигурни су за осигурање судбине народа да и изведење унутрашњи реформа, и кад би најбоље свим захтевима одговарало и најподпуније било, по себи ништа незадовољана, шта више да је последње без добри државоправни одношаја у више него једном правцу, немогуће.

Тим уверењем вођни, нећајмо да од послед-њег сабора обављено решење државоправни од-ношаја велику важност има; али ипак морамо се издасити да га (решење) за таково држице, са којим се ми тако задовољити неможемо, да би био могуће, исто прешавши, сву снагу народа ис-кључиво, на велико дело унутрашњег преображаја обратити.

То је немогуће, што решење, пошто најважније агенде државног живота дјелокругу угарског за-конодавства одузме, захтевањима доброг државоправ-ног стања не одговара, то је немогуће, што у сле-дству тесне свезе у којој поједини агенди држав-ног живота једно према другом стоје, законодав-ству и влади у таквим стварима руке веже то је немогуће, што нам оно (т. ј. решење), пошто одлуку преко најзаступнијег дела државне финансије сабору и земаљској управи одузме, већ у финансијалном погледу немогуће чини, душевне и материјалне интересе као што треба подпомагати.

Како државоправна гледишта, која недопуштају, да у једној држави друга а не сопствена легисла-тура законе ствара, и правоваљане закључке прави, и да даље екзекутива другим путем, а не одговор-ном народном владом изведења буде, тако и унут-рашње реформе, које су због недостатка државо-правног решења, у млогом спречене и скоро немо-гуће постаде, објоје од нас захтева, да ми, док се с једне стране са свом снагом трудимо, да велико дело реформа свршимо, са друге стране пак с исто-м снагом и с истом вољом и са тим тежице, да наше државоправно стање више добро буде, и да као таково развијању унутрашње снаге народа не смета.

Али и наша сопствена сигурност захтева то, захтева сјајност и моћ пијететом народним обузета престола, захтева то она мисаја, коју ваше вели-чанство у преузвишеној престолној беседи „чува-ром и фактором западне културе“ за нашу домо-вину назова.

Држава, која нема народне војне силе; држава, која са својом финансијом не располаже самостално; држава, којој ни екзистенција није свету дипло-матским путем позната, на већ с тога неможе у спољној политици упутица, колико јој приличи имати: така држава неможе ни за свој сопствени опста-нак бити сигурна, нема ни свате да одржи и по-дигне сјај и моћ престолу свога владасца и још мање је способна да одржи и унапређује човечан-ске и цивилизационе интересе.

Сваки је непорецимо дужан закону се повино-вати, докле је закон закон, а такођер му је дуж-ност да иде затим да законе престолу и отачбини шкодице, измени.

Међу обема државама, Ваше Величанство, постоји свега, коју су више вексва потврдили, која чвр-сто држи, али не притискује — и то је заједништ-во суверена.

То је свега, којом ми хтемо да са осталим земљама и провинцијама Вашег Величанства свезани будемо. Све што је преко тога, смета слободном кретању, развијању снаге и овде и у осталим зем-љама и провинцијама Вашег Величанства а тај скуп не даје већу гарантiju за заједничко и не-дељиво имање.

То је, што ми сада у нашем положају као мо-

слиници изрећи дужни бејасмо, то смо ми краљу и домовини у истој мери дужни и надамо се, да ће се Ваше Величанство када посланици верне в.м. У-гарске предлоге за мењање овога положаја предложе, уверити, да без делегација и заједничког министар-ства све се боље може извршити; да оне војске којима су сопствени закони, развијање и управа остављени сложиће се у нужди потпуно, дочим код оних то није могуће код којих се само на јединство иде.

Разложивши тако наше мисли и жеље у дотич-ној државничкој ствари вољни и за унутрашњу ре-форму све учинити у смислу конституционализма, сло-боде и равноправности с радомшћу припамо све такове предлоге Вашег Величанства. Добро органи-зована, независна само законом ограничена судска власт не само да је гаранција добре, неапартачне и справељиве управе него је и чувар индивиду-алне и политичке слободе.

Када таку судску власт узимамо, онда смо си-гурни за просперитет наше домовине.

Осећамо потребу и казненог закона, и реоргани-зацију судова прве инстанције, с којом је органи-зација окружја и муниципије тако тесно склопчане да се то само са задовољством и једне и друге стране остварити може.

А питање о муниципијама и новом њиховом ор-ганизовању заиста је једно од најважнијих које чека решења.

А организација оних тела која права комитатска и других јурисдикција обављају провизорно је пре 21 годину утврђена. И то на основу стабилног закона престројити веома је нужно.

Нека се законом означи што је право за једног и за другог, нека се одговорност распростре и на јурисдикције и њене чланове, нека се одговорност у закон упише и некаје редовни и независни су-дови изтерују: па ће сва она трвења престати, која су досад била међу централном владом и муници-јама, и биће оног сугласја, које је нужно између централне владе и органа администрације.

Тим ће се доћи до сугласја, а неће се морати жртвовати аутономија, за којом у другим државама пријатељи реда и слободе тако живо граве, неће се морати лична слобода крвати и неограниченој сили централне управе гвезденој централизацији жртвовати.

Верујте нам Ваше Величанство, да аутономија, кад је добро уређена, па се и на обштине распро-стре, да екзистенција аутономних тела, који међу појединима и државом као посредници стоје, да је то најбољи гаранција не само за слободу него и за ред, а међутим гвездена централизација смета сло-боди а није у стању, да ред ујачи.

По нашем мишљењу ваљало би даље желити, да се недостатци у нашем изборном закону поуне.

Ми осећамо те недостатке, ми држимо, да је нужно, да изборни закон буде јасан и да се не да извршити, ми држимо, да је нужно, да се сачува слобода избора од изгреда партијних страсти, али да слобода мора бити сачувана и од упаљена вла-дина, о чему смо се при садашњим изборима довољно уверили, и на оба гледишта мора се бар подједнако строго мотрити.

Потом те цели ради ми ћемо драговољно уче-ствовити при променама у изборном закону од 1848 године, само те промене да несужују право избора, него да се уреде тако како би на основу правде и равноправности могле се даље развијати и сачувати од сваког незаконитог упутица. Али са овим још није све учињено што треба да посланици дом буде слободан и независан израз јавна мишљења у земљи. Ту је још нужно, да и чланови његови — изузима-јући оне, који се по самој парламентарној влада-вини морају изузети, — буду самостални и од по-стојеће владе независни, нужно је дакле, да се закон о инкомпатибилитету изда.

Ваше милостиво Величанство спомену и реформу горња дома. И ми држимо да је то нужно, магнат-ска табла по смислу саме те речи нема места у нашем уставу; но опет тави горњи дом који одго-вара нашим институцијама, може и домовини и престолу од велике користе бити; али да то буде, мора се тако удесити, и из тих елемената скла-пити, да његови чланови не мењају своја мишљења при свакој промени владе, него да буду са јавним мишљењем непрестано у додиру, да се невинетну у касту, која правом и сталном јавном мишљењу само је на сметњи. Они нех имаду ауторитета колико им треба, да њихово мишљење, кад је различито од оног у посланичком дому може повода дати, да се ствар наново претреса, те да се тим сачува дољни дом од једностраности и пренаглења, али нека небуду изолован особит елемент, који није кадар јавно мишљење у земљи да разуме, нити ово може нега да схвати.

Ако наша влада Вашег Величанства предлоге до-несе, који иду на то да се формалне и материјал-не оскудице у преском закону поуне, ми се не-ћемо узтезати, да то неучинимо; али ми морамо унапред најавити, да ми оћемо да се то тако на-прави, да слобода штампе буде истинита, да се политички органи од претерана материјална терета ослободе и њихови огласи не само неограниче, него да им се подпуна слобода даде.

Драговољно ћемо се прихватити посла, и око тога закона, који уређује право удружавања и скупљања, само та уредба, да нејде на то да огра-ничи, него да ујачи то право, и да определи како се има при злоупотребењем његовом поступати.

Уобште ми ћемо вољно делати при свима ови-ма важним питањима, које је Ваше Величанство из-вололо милостиво споменути.

И нама је најтопачије жеља, да се остатци међу-

далних одношаја униште, да се душевна снага на-ше отачбине подиже законима који смерају на боље наставе: да се наша материјална снага добрим и целисходним трговинским законима, међународним тр-говинским уговорима, гаранцијама које се дају ак-ционим друштвима, и усавршењем наших обртнич-ких средстава подиже. Тога ради ћемо ми сви предлоге владе, који на то смерају радосно поз-дравити, ако јих провејава живи дух слободе и слободне конкуренције, и нејду ни затиц, да умно-жавају моћ владину, ни да иду у рачун само ин-тересима, поједини предела, него теже свуда и сватда да слободу и ред и унапређење обшћих ин-тереса земаљских подпомажу.

Ништа нам скоро милије неможе бити, него што ћемо моћи једанпут својски државни буџет развити.

Будите Ваше Величанство уверени, да ћемо осо-биту пажњу поклонити, не само равнотежи која се у државном домоводству има одржати, но и ре-форми пореза, и ми се надамо, да ће влада Вашег Величанства и буџет идуче године, и рачуне прош-ле године и елаборат о реформи пореза кад узтреба и као што треба поднети; али осим тога ми др-жимо, да је нужно и стављамо међу први посао, да се установи независан и колко је нужно вла-стан суд над рачуницима, без кога нема успешна кон-тролисања државна домоводства.

Са жаломшћу морамо ипак признати, да и онда, кад све то буде, ненадамо се да ће довољна ус-пеха имати ни по равнотежу државна домоводств, ни по реформи пореза и то стога не, што су услед државоправни шпиулације у томе и влади и сто-бору у млогом погледу дуге везане, те тако једно-од промене коју ми желимо у државоправном по-ложају можемо се довољном успеху надати.

Наша је најтопачије жеља, да обновљен савез са Хрватском и Славонијом живим осећањима љу-бави и привржености, боље утврђено, и ми се на-дамо, да ће и те земље бити готове на све, што нам може припомаћи, да до жељена успеха дођемо.

Тако исто својски желимо, да сви обштински ове-домовине, које ми драго они народности биле, у братској слози заједно живе, и да се заједнички, силама потруде, да им се обшта домовина усрећи и процвета, што је обшти интересе сваког сина домовине.

Највеличанственији царе и апостолски краљу. Силна и одвише су важна питања, које је Ваше Величанство изволело најмилостивије споменути.

Спомињање ових питања, то је већ доказ очин-ске бриге В. Величанства, од које и ми с тврдим поуздањем изтекујемо и надамо се, да неће ни у оним питањима, која нису споменута узтезати се, да жеље Ваше верне Угарске ипоуните. Није нам намера, да сва та питања изабрајмо, али ми већ сада морамо уздићи: она, која се на државоправну ситуацију односе, —

питање о остварењу подпуне слободе вероис-поведа, —

Основу територијална интегритета наше домо-вине, које ће се само онда извршити, кад се реши питање о Фијуми, Далмацији и крајини. С наше стране уверавамо В. Величанство да нам, кад по-смотримо величину задатка нашег, неће оскудевати ни воље ни тежње, да све учинимо, чиме наша домовина на демократском основу слободна само-стална и са свима потребама снабдевана правна држава постаје.

Ми нећемо да крајности, држећи се спомена прошлости, али нећемо ни импровизовати. Ми нити оћемо наше институције који су се у хиљадо-годишњем животу народном развили, да задржимо у овом у чему неодољива захтевања данашња сто-лења, нити оћемо да их све забацимо, но ми др-жимо, да нам је само то задатак, да их удесимо према захтевима времена.

Ми добро знамо да се то не може одржати што овом потраживању, што духу разјаснења не одго-вара; али знамо и то да импровизирате институ-ције, што у народном животу корена не захватиле слабак живот живе; на баш с тога мишлења да требамо место да остарело задржимо или све једно на друго набацамо, са нашим историчким развија-њем у неслој стојеће институције форцирамо, пре из старог колко је могуће нове да стварамо и само на тај начин скројеним институцијама можемо дуг живот пропријати. Што су важније агенде које нас услед тога чекају, тим више потребујемо мира и покоја у смотрењу одржања тога. Први је интерес сваке државе, сваког народа одржање мира, јер само под крилца мира могу своје духовно и материјално до-бро унапређивати, дочим им рат у оба правца са великим изостајањем, шта више са великим опас-ностама прети; ми пак који имамо да оно што смо дуго времена пренебрегнати достиглимо, годинама старе ране да лечимо потребујемо мира.

Па баш с тога очекујемо од владе Вашег Ве-личанства да се не ће мешати у ствари других др-жава нити ће саветима ни делима узрока или само повода дати да се мир наруши, напротив сав ће свој утицај употребити да га одржи. Тим више за-увеће се за њега, јер само онда, кад је светски мир осигуран можемо се надати да ће и код нас стојећу војску пустити и тиме народ ослободити од притиска крпне и новчане пореза.

Преузвишени царе и апостолски краљу!

Дубоко осећамо ми терете ове прелазне слоте, дубоко осећамо ми пространост нашег одвајања и баш ћемо с тога нашим унутрашњим уверењу сле-довати не гледајући на личност у том нашем пред-ухвату, дочим нам за испуњење нашег тајног за-

датна снагу удара, та нада да ће то што ми радимо и нашим потомцима благословено бити.

Коју ми у осталом с дубоким страхопоштовањем очекујемо.

Вашег ц. кр. апост. Величества
Скупљени заступници угарског сабора,

Коломан Тиса,
заступник првог дебречког изборног среза

Р. Ми смо написали оно неколико речи брату Каравелову, у нади да ће се он с нама сјужити; но саговором његовим, ми се још више раздвојисмо.

И не желећи упуштати се даље у ту ствар — у питање, које је још подалеко, да се сад о њему реч води, рећићемо само још неколико речи.

Нама је жао, што је Каравелов тако далеко забасао, тежећи да назоре своје оправда, и сада буди речено, да се са њим у томе погледу, (докле год он при томе буде остао) никако нити можемо нити хоћемо сложити. Назори су његови: одрицање једнакости и равноправности човекове, које ми никада не смомо унојити. Не желимо, али он и даље може остати при своме, и наше није да му мишљење своје натурасмо.

Ми признајемо, да је немогуће имати солидарности с Турчином, ако овога не одвојимо од турске системе, владе... као што то Каравелов чини; ми признајемо, да нам јака борба предстоји, но не са Турчином, но са системом не само турском но и иначе сваком, (ма како се она звала), у којој се права сваког грађанина неједначављу, у којој нема једнаке слободе за све... Признајемо и то, да нас Турци не разумеју, да је тешко међу њима одзива наћи... Ми такве и не бранимо, нити ћемо икад заступати давашње својине турске — нека су те далеко од нас; ал је наше убеђење, да с тога не смомо хајку дићи противу Турчина као човека — јер би хотев систем деспотски, сами деспотовали над досадашњим деспотима нашим. Не, тако не смомо никада радити. И ако смо толико напреднији од Турака, да нас Турци не разумеју, онда наравно треба нам стрпљења, па да као свестнији невестнији и ненапреднији, добрим примером предважећи освештимо и доведемо до једнакости с нама. Јер при своме назадном стању, у ком се сада Турчин налази, ако се околина његова измени, тој ће измени одговорити промена у стању Турчина, као човека, на кога у опште околина мора и има увек упути; по околина и човек се уназађује или унапређује. Признајемо, да је околина наша турском системом заражена, имала упути на оназађење наше; ал то није једини узрок, јер и до нас стоји, да радимо, да се боримо, да се околина промени да дакле с њоме и промена у стању нашем следује; јер док сами во уградимо, докле сами не покажемо: да смо доврели, да околину променено, докле та остаје онака, каква је снага у њој јача. И до сада беше јачи упути система турског у нашој околина, и кад се ми толико оснажимо, да силнијега упути у њој добијемо, онда већем упути слабији мора подлећи. На основу тога дакле вашто викати на нешто, зашто не радити, да у околина нашој наша снага не надмаши? Без тога остаје безуспешна свака вика: „нека се Турци у Азију сели!“ јер не задобијемо ли ми већа упути у ствари, напразно је викати. Па ојача ли наш упути на околина, онда треба да нам је на уму: да нам је нуждан упути начелан, основан на слободи; онда треба

даље пазити, да не западнемо сами у деспотизам, кад деспотизам један са себе будемо збацили. Јер ако хоћемо да деспотизам турски својим да заменимо, ако хоћемо да вратимо дојакошњи деспотизам деспотизмом, онда бар и не тре а хвастати се са слободом, изобразењем, унапређењем; онда ћемо бити суштински Турци по последовади турске системе. Тако ми нити смомо нити можемо: јер би показали, да нисмо бољи од турског деспота. Тако не смомо мислити, јер је пред нама демократија као судица, која ће судити и која суди сва дела наша, и ми држимо, да на истоку може бити боље будућности једино тад, ако се у њој развију и ако икад у њој овладају демократска начела. Не браћо на овога фактора не смомо заборавити, ни онда кад мислимо, и судимо, кад пишемо и говоримо, кад доламо... јер другачије спадаћемо у деспоте, тада ће нас исто чекати, што деспоте чека.

„Да се код Турчина не да оделити религија од човека, од начина управе и живота,“ то прорицање држимо да нема основа. Јер да ли видосмо Турчина у околина слободниј, напредниј, те да он и тада оста у назадњаштву у опште у коме је досада био а још и досада остао? С тога са судом треба нам пречекати, и кад видимо да Турчин у слободној околина, опет назазад мора остати, онда ћемо се придружити Каравелову; надам се ипак, да ће из општих појава човека у опште у околина слободниј и за Турке исте последице следовати, какве видимо на човеку у опште у околина слободниј. С тога се и надамо, да ће слободна околина променити садање стање Турчина, да ћемо са тако промењени Турчином пређе до солидарности доћи, но што ћемо дочекати, да се Турци у Азију одселе и да тамо живе као ми је воља,“ ако т.ј. ми узрадимо како ваља, ако нам у интересу буде више освешћење околина, по истиснуће једног елемента из ње. Јер, и каква нам је вајда, кад би се, да предпоставим, Турци иселили у Азију и тамо остали оно што су сада? Каква несмо срца, желити да се поквареност из Европе у Азију сели! Не брате, дужност нам је радити да се поквареност истребљује, а истребићемо је лакше, ако је местимице истребљивамо будемо. Јер покварености турске, у Европи међу нама, несташе пре, ако се ми будемо старали, да је ваљаношћу заменимо. Баш то и јесте дело, кога нам се латити ваља.

Најпосле наведе: „да солидарности може бити: 1) међу једнокрвницима, 2) међу уредно васпитанима; 3) међу једновернима“ ми осудно поричемо. То је досада било и на жалост још је; по нашем уверењу основаном на демократским истинама: праве солидарности може бити једино међу слободнима са једнаким правима и дужностима; ако тога нема сва горња три услова неће никад до солидарности довести. Јер имамо ли ми једнака права и дужности, онда је међу нама солидарност могућа па ма били разне крви (да се људи по крви толико разликују, да је њима солидарност ономогућена — то нам је ствар непозната), разне изображени, разне вере или са и без вером. И можели се назвати солидарношћу склоп: једнокрвника, уредно васпитаника, једновераца, ако такве не везује једнака слобода за све? Под солидарношћу, какву нам нови демократски појми опредељују, ми такав склоп из три горња услова, никада солидарношћу несмомо назвати; јер би тиме појам о солидарности сасвим изврнули.

Јеранауку на писмено да јој се пошаље или ваља да нас од притиска језовитскога брани! или да овима иде на руку да виде небили што у тој нашој јеронауки какве за њих годне вакачке напиди где би нам можда нашој вјери што наудити могли.

На ово поискање ником поникоме наши прљен-прни свилеорувни преосвештени оци са својим митрополитом Стратимировићем на челу, сви из реда поникоме и умукоме, јер код све своје разметљиве високоучености велике господшине свилеорова, — сјајних колесница четверим четвореножним влекомих и осталог земаљскога блага и тимара, незнадоше шта ће одговорити штали радити.

Ал непочини честити старина архимандрит Ковиљски Рајић, та он је скоро 60 година ходао по свету кано пчела поцвету, кућећи као пчела мед знања и науке — та још без текелијанских или других каквих штитендија, а знање и науку што га је скупило, донесе и даде својој нашој као пчелица мед сају и кошници, њега нудише 11 словом једанајст пута владичлуком, а он га одби и нехтеде га се примити, него остаде у намастиру и радјаше и писаше за свој народ, преосвештени свилеорови оци незнадоше га — мршине га, али ипак нуждом нагњени морадоше Рајића као мрзана замолити да им помогне, да их из невоље и шкрипца извуче и да напише од владе повскано дело — извештај. Јест он неповиче већ се први посла, и написа у одређеном времену ту испрену нашу веронауку, катихизис назван „велико и сокращено право-

Оставимо све на страну, па се запитајмо, откуда нам права, да Турке у Азију терамо? ко нам их даде...

И ако се толико заборависмо, те ипак то право узурпујемо, онда опоменимо се тога, да ће и Маџари а и остали нама рећи: ако нећете да се владате по маџарски... онда се селети куде вам је драго. И ако ухтемо да ми права имамо, онда морамо бити конзеквенти и допустити да Маџари... та иста права узурпишу. Дали би ми на то пристали, то је друго питање.

Колико ми разумемо, ствар нам се чини оваква: време, у коме смо, појми и напредак до којих се у слободи дошло, не пита и не спрема промишљавање селенењем, и нетражи такве скупове после сеобе, у којима је солидарност могућа; не и време и напредак, све је прешло преко тако уских граница, преко тако јадне солидарности, сад се захтева и тражи солидарност једино на подједнакој слободи свију грађана без икаква даља захтева, и имали тога, онда све остало следује.

Наводећи још и узрок, због кога дигосмо гласа о овој ствари, имамо рећи: ми смо у Каравелову познавали човека напредњачким појмовима заданута — те с тога ману коју приметисмо хтедосмо му отворено рећи, те да тако до споразумљења дођемо. Да је који мрчњак такво што рекао, неби му никад ни речиче одговорили; јер нас се тиче, да се међу једномишљеницима иначе, сваке разлике изједначе. То смо желили постићи; дал смо успели, о томе ће време посведочити.

ДОПИСИ.

У Бечу 1. маја. Одкако је укинута опасна стање у Чешкој, од то је доба одпочео рат са пером између листова чешки с једне стране и владини немачки листови с друге стране. Рат је тај сада жешћи и огорченији, но што је био пре опасног стања. То је донео са собом закон моралног света: „јер притиснуто јаче, све на више скаче“. Чеси су сада смелији и изазивајући. Стални и ничим незамућени, у своме уверењу, као што је био некада славни учитељ њивов Хус, убојни и дрски као женијални војсковођа њивов Жижка Чеси осећају, да се боре за правду, и да је кад тад победа њивова. Напротив плаћени листови немачки према оваком одрепитом држању незнају како да се нађу. Док „Стара Преса“ пушта сиренске гласове поравњања, наводећи, да ако и немају славног Деака бели лист, ипак пружају Чесима лист, на коме има довољно празнине, да га Чеси са својим жељама испуне, док „Стара Преса“ тако, докле „Нова Преса“ гледа са претњом да ублажи дух чешки. На тај се начин тумачи и онај глас, да славни политик — Фишхоф — неће због оваког опонавања чешког да изда броширу своју. Наравна ствар, да су Чеси непоколебиви и према свирени бечкој и према претњи „Нове Пресе“. Напротив „Вандерер“ је један од бечки листови, који озбиљним гласом опомиње владу, да негледу како јој се све више и више терен сизмиче, на коме би се могло поравнање са Чесима постићи, већ да гледа, да што скорје народ са народом разговара, јер је у томе само гаранција правог споразумљења, од кој зависи и државна будућност. Толико само да означимо стање „цизлајтанске“ журиалистике; јер је та тема овде на дневном реду.

Ја ћу вам сад прећи на српску омладину, што ће на сваки начин ближе занимати наше

читаоце. Познато је нашем свету, да је „Зора“ са успехом пободо заставу уједињене омладине српске, па ће сваком родољубу мило бити, кад чује, да је „Зора“ и сада борац под том заставом. То сведочи и последњи састанак „Зоре“, где је осим други промена у уставу друштвеном изречено и то, да је цел „Зора“ истоветна са цели уједињене омладине т.ј. „да на основу истине, а са помоћу науке утврди и унапреди народност српску“. Идућа радња посведочиће, колико је од те мисли прешло у крв и живот „Зоре“. За сада толико, можда ћу се на ту тему други пут вратити. — Јављам вам још, да је код овдашње омладине српске пријатан утисак учинио глас, да је Милетић са засебном адресом изишао на сабору угарском; треба да се у нашој радњи огледа самосталност, да нас други небркају са осталим партијама на угарском сабору; јер смо ми фактор, који се при мудрој политичној комбинацији неможе и несме испустити.

Из Сентадурејског округа. Како нам је сабор на вратима, не ће бити второг да коју о посланицима проговоримо, које треба да бирамо.

Ми овде горе истина немамо толико ваљаних мужева, као ви тамо доле, али ипак ма да се и налазе по некоји опет често наш округ изабере оног, који, или је мутав или мора да остави сабор ради сигурности „званија“ свога.

Тако на пређашњем сабору беше из нашег округа и прота наш изабран. Шта је он радио на сабору, не знамо да ли би и сам могао рачуна дати о свом делању; него за цело знамо да је више штете народу учинио, него користи. Штете је учинио што је дневно „петлицу“ из народне кесе узалуд вукао. Наје нам нужде овде доказивати, да такве људе не треба више никакво за посланике да бирамо. Тај исти г. прота често злоупотребљава име нашег дијецезана, јер има обичај пред избор говорити: да госп. епископ има у њему највише поверења и да предлаже само њега т.ј. проту да бирају, које ми врло сумњамо познавајући нашег дијецезана, да се он не ће у избор мешати.

Господа свештеници знаће врло добро кога ће бирати, јер данас виде шта је с њима, данас треба да се с народом држе, данас велимо треба да пошљу оног, који ће кадар бити коју рећи и којег не ће „црвено-овилена-манџија“ застрашити. Јест господо! тога и таковог бирајте.

А што се тиче посланика из грађанског реда, ту од наше стране с поносом препоручити можемо Петра Лулу, као ваљана и дична борника народног и борца на пољу уставном, који ће сваком смело на „дивану“ у очи погледати, који се за своју цркву и школу брине и којег цео наш округ као ваљана и слободна Србина познаје. Ово смо сматрали за дужност казати, јер заиста је већ крајње време да отворимо очи и да добро пазимо, кога ћемо бирати за заступника народног.

У Босни на велики потак. Данас на велики потак, кад спаситељ света господ Исус Христос ужасно страда и на крст га разапињу, и народ српски у Босни, Ерцеговини и старој Србији као и на цјелом бадканском полуострову торким и плачевним гласом, мученичким страдањем волије браћи својој у Србији Шумадији и Црној Гори, великој и славенској Русији и божијој правди, овим реџама: „ој србине мој брате рођени! ој Русији племе нам премило! што нас глате у мукама те-

обарених јајца, пак са својим шајкашом по вереси валовима дунавским, који ако су и хладни, бар онога кога примоме, својски пригрле. Али с Рајићем и с његовим вессларом беше Бог, те они сретно дођоше белу намастиру. Дали су садања преосвешћена браћа во Христје бола од оних? — Упитајмо се, зашто се Рајић одрицао владичлука? Једали зато, да се наужива земаљских сладости, коју велика одговорност врховна пастира узмућује? Није. Једали зато, да се наноси прљен-прни свилених хаљина? Није. Једали зато, што му је намастир више носио него што би му владичлук носио? Није. Једали зато, што је у намастирека добра увукао и богатије своје рођаке? пак да јих непокрене! и што је отуда могао своју породицу богати и племенити? Није, и наки није. Дакле да зашто је? Зато да би могао мирно за науку и просвету свога народа радити — и с тиме народу користити. Тако је радије и писао, колико је знао и могао, написао је 11 печатавих и 15 непечатавих дела, те му народ благодарно и с поносом име спомиње, и ходи у народну књигохрану у Карловцима да види и да се диви, што је он за својих 20 година написао.

Једи то заслуга калуђерскога стадежа, што је Рајић тако радан и честит био? Није. Та Рајић је најмање калуђер био. Он неимале оних тешких смртних грехова, који се: сујета — властољубље — славољубље и сладострашће називају, и који обично наше свилеоруче калуђере море и раздиру. Не, он небеше калу-

Подлистак „Заставе“.

Преварени ратари и раденици. — Узор калуђера у време оно. — Посвета књиге и калуђер у данашње доба. — Остатка епископа Наке.

Дошав из Темилшвара из нашега банатскога сијова, узедох одмах перо да вам напишем неколико речи и одавде да видите да смо и ми јоште живи, да нас ни феверални скок који нам сваку будућност одје одриче, умртвио није, о чему хоћете дакле да вам пишем? Хоћетел о томе, како наши ратари и раденици чекају да им се испуни обећање кортеша и нашега посланика, „да ћеду рит бадава добити,“ дакле да га неморају под закуп узимати, али обећање се не испуни и — наши ратари и бирачи виде на чему су. Скупа наука али даје од користи. Но моја намера није ми сада о нашим местним стварима говорити, него о нашим светим оцима, па како ми Раић паде на ум, а Раић се родио у Сијову дакле о Рајићу. О ти српски Сијове! ти грч. ор. мали Риме“ у теби је ројштите нашег мношг алз и јада, али у теби је и ројштите и по некога добра. У Карловцима се родно бесмртни Рајић тако рећи наш први повесице писца и судјате наше љене праједовске вјере у Ђесарији, па одјатељ и освотатељ и наше богослуже. Гибите се можда, почему одјатељ наше вјере? ево по чему, кад је при крају свимајска вјеска тадашња Ђесарска влада пријиском прскагане римско талијанске и језовитства од наших преосвештених свјетих стада искала у одређеном року нашу

ким, што држите у ропоком синциру! што негодниш да нас ослободите, и образ свој слави неосветљаш, за човечност и Божију правду! Та време је браћо наша мила, да се славог орда забистају крила, кад племена на сто милиона нашег има у ропоској Европи, која верује Христа спаситеља, али служи гадноме курану, и заступа чорде азијатске!“

Да браћо српска и славенска, за нас ужасни велики петак, кад је све тужно и чемерно, јадно и плачевно, јер страда бог. Ах браћо и наш је данас прни велики петак, који једнако од Косова до данашњег дана нашем народу траје. Христа муче и злоставе минутно, а нам, ох јео нама! једнако распетије траје, трнови вјенци, шибе, плување, издавања и водовским жилама бјеже. Авај тужна и несрећна Босно! што си данас дочекала бједна, после нашег лијеног царовања, да ти некрет сву светињу руши: људе гони а школе затвара, крст злостави а скотовство диже, правду гази а тиранством поноси; затире нам име праједовско и род мили на партаје дјели, да постигне подле умишљаје.

Али ове године најгрознији нам народни велики петак дође. Јер у њој нашег врлог архим. Пелагића, основатеља, проф. и управитеља бањалучке богословије као Јудеји Христа, а папа Јована Хуса, нападају, износе небалице, обутујују, неправедно суде, гоне са жандарима по најгорем кривајету преко врлени гора, грозде и мите новцем у великим сулама да бјежи „из ове земље“, еда би они тако остали прави, а њега у истини назвали оцаквим каквим га они огласише, те тако лакше његове и народне пријатеље оптужили и окривили. Даље апсе га, злоставе, прјете, муте, замке му са свију страна кују и мећу да га улове у мрежу своју. Пелагић остаје ипак непоколебим и још одважнији, говори: „без муче се ништа не добије, а без рада све оде без трага“, додајући: „док зрно неиструне у земљи догле некрокија, догле од његове клице не поста више стотина зрнелва од његове трулежи“. Народ наш у крајини а и по свима њеним крајевима, цјелива његове аљине же је становао у Бањалуци, љуби и клања се његовој слици као светитељској, изричући: „слава долготрпјенију твојему народни борце, Пелагићу!“ Живео премилни народе, који већ тако дивно осећаш!

Јуде искарпоске сви трију закона, примивши „с више“ сребренике и рушпије, још већма оклеветавашу и у замке заплешу Пелагића и народ који га љуби. Ово дана добисмо преко Пелагића и трговаца бањалучких извјештаја да је Рашид-ефендија са кајафом протом бањалучким и тарисејом Томом Радловићем разгубио преко зашпија — пандура по околним мјестима бањалучким ово: „Богословац наш Пелагић отеран је у Сарајево и отиће преко сто конака, зато, што су га ухватили ноћу код једне трговачке жене, што се не пристоји у закону Божијем да, болан, уз ваш велики пост тако ради, и зато што мрси и неује све што постаје, а ви јадници и незнате каквог сте безаконика имали и богословцем га називали, а да знате рекли би пашама и ефендијама, баш вам хвала што га уклоните да нам закон не упропасти!“

Поповима говоре: „богословац Пелагић поручио је из Сарајева да ће понијети много бритвица за крајиничке свештенике, да вас брије, што неумијете као он књигу, него ако хоћете да сте попови идите у међисе и кашите да га он и владике кудгод укљоне итд.“

Јер — то не: он беше човек — он беше Србин. Слава му.

Угледајте се на Рајића ви братијо „во Христа“ угледајте се на њега ви уживоци, црквено-народњет земаљско-намастирског блага, кад нисте досада гојећи се и топећи у земаљскоме благу, ништа радили, да би се с Раићем сравнили могли, то ево нам сада у јунију прилике о црквено-школском сабору, пак радите да вам народ као Раићу рекне: беху људи — беху Срби. Живили, а по смрти слава вам. Иначе...

А што ја говорим, та може бити да има баш наш који свети отац, који ако не баш колико Рајић, а оно колико толико ради на просветном напретку народа нашег. Ево преданом је књижица: „Назначай женскиње по Светој Божијој ријечи“ преведена од Б. Кузмановића попе у Кларји, и посвећена преосвештеном г. епископу тамниградском Наки. Читајмо посвету, можда ћемо изићи на чисто:

Ваше Високопреосвештенство!
Милостиви господине!

Из велике љубови и из особитога Високопоштовања према вама, и на властито за тај узрок што се ваше високопреосвештенство, као што ми казује пречасни прото велико-бечкеречки г. Данило Стајић, покрај осталих својих великих брота и послова, обављало занимате питањем о васпитању женскога пола, — усудујем се посветити вам ову књижицу.

Истина је, ја вас досад нијесам молио за

Пуца и ужасава се срце наше као и Пелагићу, кад чује таква подла опадања и клеветана на добротвора народњета, само да народ и свештенство и сами почну противу Пелагића пћи. Трговце и остале грађане са свима могућим средствима плаше и одвраћају да се ману Пелагића, који ће сто конака протеран бити, веле, и да се одрекну подписа што су владци г. Дионисији писали да се Пелагића част као поштенот наставника са — чува и што прије на одређене своје поврати. Мукајоја брате наш Пелагићу! и за Христа тако говорили су и радили.

Учитеља Петра нагоне да отвори школу и што му драго ђацима предаје, на што их француске званичне новине и конзули натјераше, јер веле, да те новине од Кримског рата противу нас Турака говориле нису. Валија и владика телеграфирају и заповједају да се отвори богословија, па ће они наћи учитеља. Народ одговара: „Ми желимо и молимо да се врати Пелагић и отвори школу, јер он је у њој све и сва би“, а право браћа учитеља за школе још прастари наши султани нама су као ствар прквену на вољу оставили.

Из сарајева опет као бојаги заповједају да се отвара школа ил ће их на самарице па у Видин. (То вјерујемо и још више). Општина бањалучка отвара школу са Рашид ефендиом и зову ђаке богословске да иду у школу. Ваци одговарају: „Зар је могуће да 1 учитељ испуњава дужности тројице и држи богословију као што ју је Пелагић држао?“ Вјерне слуге Османове и Јуде искарпоске, говоре: „Мићемо вас у апс све затворити, изабити и у Видин послати, или ајте у школу.“ Ваци као достојни ученици Бањалучке богословије одговарају: „Ми се покоравамо високом девлету и сваки поштени налог слушамо, али ми кажемо да без нашег добротвора Пелагића у школу нећемо, зато што нисмо марва да лежећке преживамо само за скамјама, него оћемо у царскоме здрављу да учимо.“ Рашид и Јуда искарпоске говоре, даће добротвора учитеља па ће бити као и Пелагић, због чега заповједамо вам да одма у школу идете, јер ће те пропасти. На то више од 60 народних синова једногласно вичу: „Сила руши земљу и градове, а камоли слабих и непросвећених људи заплашити и упропастити неће; али ми рјешително кажемо, у школу нећемо док је Пелагић жив, па макар да и владика првоторски Петар Петровић негуш дође предавати по твојој вољи.“ Живили браћо!

Због одласка и патње Пелагићеве не само бањалучки ђаци него и сва крајина јак се је узколебала. Огорчише на све стране по крају свију претња и подлих интрига османоваца.

Ако се збиља борац народни а заступник правде Пелагић у Бањалучку повратио не би, небих смео јамчити за живот неких Јуда ишкарпоских и за мир у Босни; „јер је крива од неправде из земље проврла, земан дошо ваља војевати за крст чисти крвцу прољевати, да се негази вјера православна, и нескрвни име праједовско.“

Није ли код нас прави велики петак сад видите и сами, а ми завршујући ове ретке кличемо: „Живео честити пастиру народа свог наш вазљубљени брате Пелагићу! Живила млађана браћа ученици бањалучке богословије! Живила вретна и родољубива браћа наша бањалучани и крајинишаци!“

Браћо народе и свештеници! неверујте подлим гадним и злоковарним злотворима нашим, што мрзе и клеветашу на арх. Пелагића.

допуштење о томе, али познавајући ваше родољубиво срце и вашу милостиву к мени благоданност, надам се да ми част ту одрећи нећете, него да ћете књигу ову примити, онако милостиво и радосно као што примате мене. Вашег пр. и пр. У Кларји 17. јан. 1867.

Кад сам ову посвету и слику у књизи још 1867 године угледао и проучио, мило ми беше да се свети отац брине о васпитању онога пола, који тога највише потребује.

Ја сам од онда до данас разбироа и распитивао о којој грани васпитања наших женскиња, води свети отац попеченије и занимање.

Распитивао сам и разбироа еда ли је подигао свети отац о својем трошку школу за женскиње у Темишвару и да ли је учитељима плату а школи опстанак осигурао? Одговор беше није; та у Темишвару и нема србске женске школе!! Питао сам и разбироа, да ли је заведе и основао какве штипендије, за честите и сиромашне наше женскиње, да се могу овде и на страни за ваљане учитељке изобразити, које су нам тако потребне? Поуздан одговор гласио је, није. Разбироа сам и распитивао да није основао фонд од кога би се прихода нестретна женска наодчад и сироте без оца и мајке одгајала и васпитала? поуздан је одговор гласио, није.

Разбироа сам и распитивао, да није написао или да не пише какав предлог о подизању учитељашта за женскиње и о васпитању женскога пола у опште, за које би он понац дао и основ положио? поуздан одговор, није!

Распитивао сам и разбироа да не ради на

Знајте да срце Пелагића само за вас живи и народну срећу и напредак, штосте могли увидити из тога, што је и своју младост прегорео и обукао прну ризу на себе, само да што више за вас добра учинити може. Душмани иду браћо на то да омразе код вас Пелагића и оборе га, па ће онда све поштене и добре учитеље и свештенике оборити и проћерати, па из чему браћо ви остајете, чему ли се босна надати може без ваљаних руковођа народних. Сложно браћо радите за опште добро народно и одважним српским духом паћете све изјелице и мутате царске оборити; јер знајте да је за цара прета и важнија и једна варош, а камоли цјела крајина, него ли какав паша и валија, желећи велико зло малим предупредити.

До вас стоји браћо, да сада победу одржите за праведну ствар Пелагића и народно питање. Заузмете л се озбиљно мужаским и српским срцем ваша је победа, јер и сва је праведна и млада Европа с ваше стране.

§ У Карловцима 7. маја. Сетиће се поштовани читаоци да је прије својих 6—7 година било у „Србском Дневнику“ како се наши калуђери као Ст. Стратимировић постараше да им се за оно што по дужности једва учине, за вечита времена спомени хвале славе и беседе држе, али што је наш бесмртни Д. А. Сабов своје својим трудом стечено имање на роду у својих 40.000 фор. оставио и тиме гимназију нашу основао, они не водеше бригу да се и овоме спомена чини, та ни гроба му крстем не обилежише; 60 година не знадоше гроба где лежи тако велики добротвор народа и Карловчана, 60 година не мокоше му благодарили потиоци један другом рећи: овде лежи Сабов“. Кад то изиђе у „Дневнику“, онда загракташе и црпен-црвени и бели и остали готовани на кнеза Радовановића као дописника зашто да он њих учи памети; па ти вечити куратори гимназије и бакал-патричари сташе разбирати за гроб Сабовљев, питање Павла Остојића, али овај не знаде, њему је 70 год. а Сабов је прије 60 година умро; запиташе стару Фуксовицу, кој је сада 75 а Сабову 60 како је умро; запиташе стару Вучковићку, која је прије неке године умрла у 80-тој години живота и веле да им је она од прилике назвала да су тако тражили и нашли плочу на којој је написано: „Человѣкъ яко трава, дние его яко цвѣтъ седни“ итд. пак држе да је то сада гроб тога честитог родољуба и Србина. Веле да су нашли сада у неким стародревним актима „јак цвѣтъ седни“ да је забележено да је тако на плочи. Друга браћа опет веле, да они то сада неспрће и да не знају је ли то баш гроб Сабовљев него само то знају, да је то гробница Бранковића- који је имао за жену удовицу Матину послика Сабовљева те да су тако учинили само да загладе немар и неблагодарност врховнога патроната и куратора, почем нема имена Сабовљевот на плочи, почем нема обилежја крста на гробу његову и на крсту имена његова као што је то обично и почем жене кроз 60 година не могу упамтити где је он сарањен, када се једва сећају и да је живео, та ни после 10 година ако није гроб обилежен не можеш га наћи, а неким ли после 60 година. За ово су криви сви пређашњи патронати и Карловчани, који су у јавне послове утицали а за то што је наша гимназија изгубила Костићев прилог из Черевина, кога је већ нашој гимназији наменуо, крив је садањи патронат и св. патријарх, што се не хтедоше потрудити да га

каким предлозима у смислу просвете, које ће јавности или сабору на претрес и оживотворење поднети? одговор беше: не знамо — не верујемо — тешко.

Тако ето видите нисам могао са посветом на чисто да изиђем и да дознам те озбиљне броте и занимања о васпитању женскога пола, ради чега је посвета учињена и ту би добро учинио и посветитељ и отац прото да нам кажу, у чему је та брига.

Кад је посвећивач књигу издавао и посвећивао, имао је плаветан појас, сада кажу да има црвен?

Господи да не издистно твојоу обавиш мене, није гитвом твоим наклајеш мене.

Уасослов послѣднанне втрени, кк.

Ми смо сада амо у нашој дијецези духовна сирочад. Наш је господ. епископ Нака био нешто оболио. Говори се да су му се по грудма и по тјелу неке ране просуде, те је за то уочи Васкрса светле велике недеље на дан страшнога распећа Спаситеља рода људског везапу оставио Темишвар и своју паству те је горе у Беч на лекове отишао; при опраштању рече да не зна да л ћемо се још кадгод видети, али до јесени не ћемо се рече никако. Мора да је тешка клета боља кад нас је наш духовни архипасгир баш онда оставио кад сваки треба да је у свом повереном стаду.

Поуздано вам могу јавити, да је наш духовни архипасгир још зиме подишо светом патријарху оставку на епископство, наводећи за узрок слабо здравље. Клета боља!

Још већма утврде и задобију, јер заиста би боље и потребније било да је на завод него на штипендије оставио, ал хвала му и слава свакако, бар Матица не ће на њега тако заборавити као свети оци на Сабову.

Тај, као Сабовљев наречени гроб ограђен је гвожђем а крст је гвозден дигнут чело гроба са два слова Д. А. — Читај путнике ако знаш чији је гроб.

На тај гроб беху на задушнице изашли св. оци, сва учећа се омладина са г.г. професорима и многи Карловчана, те осветише заград и очиташе молитве и св. патријарх читао је молитву и предло гроб, а г. професор Лазик изговорио је лепу беседу, на чему му свака лепа хвала.

Попштена душо Сабовљева, јеси задовољна, што се и сада после 65 година једва сетити твојих земаљских окова, сада, кад је већ твоја кћи гимназија до својих 3000 духовно изродила, славити.

Умало се тај дан недогоди несрећа са св. патријаром, те би можда још дуже на сабор чекати морали. Свети је патријар дао се са протођаконом Пантелићем на сјајима колесницама и на два свилена хата довести до подножја гробља, које је на магарчевом брду, али коњи немогући даље на брдо вући, а кола се немогоше зауставити или окренути, те полете на траг и већ се беху нагла да се изврну, те у несретно доба притрча дир. Пантелић и други, те држ за точкове и подупру кола, и отварају с поља врата те тако могаше из кола св. патријар изићи.

Буковински епископ Хакман 70-годишњи старац, кад је прошлог сабора овде био, ходио је чак на стражилово пешке.

Врховни патронати и ти старатељство гимназије, јесте ли свима добротворима гимназије наше и народа по завештању задоста учинили, нисте, јербо на Шутарину кућу треба по завештању да храмору плочу ударите и да кажете име честита завештатеља. А шта велите, били требало тако и на Васиљковићевој кући њему спомен да учините. Можда ћете рећи, немате новца, ми велимо: кад госп. директор, као што је сам Д. Колар вић наговест, и св. патријару казао да произвољно, по свој прилици без вратиша употреби, то би се и за те плоче која воринта употребити могла.

Хвала вам на слици г. оберлера, подпуно је фотографисан — вели тужиће — желили би.

Иде сабор, и тврдо држим да непогрешими патронат неће неприкосновен остати, јер сада има у Карловци више него један, који хоће да сва општина ради, као што је г. патријар на прошлом сабору рекао.

Трећи дан ускрса позвани су били ерејски неки свештеници на сабор у Грегет ради договора неких предлога за идући сабор, и ради избора свога заступника биде их само 7.

Пре неких дан држали су сабор у Руми гди су од матрвачког проте, као што чујемо окружицом позвани били, и где се сии у наставу учињени предлози претрасати и углавити имали.

Шта је упр. свршено, ваља ће вам ваш румски дописник јавити.

Наш прост свет вели, биће сабор, јербо тра телеграфске жпче више се једног диреке више варошке куће, а крајеви су им законани у земљу.

СЛАВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

ЕРЦЕГОВИНА. „Србија“ пишу из Одесе 24. апр. У моме јучерашњем допису јави вам да војвода Лука Букаловић овде борави, и да је имао са Турцима

У оставци иште г. епископ пензију од 3000 фор. а. вр. Оставка је у патријаршији и још није ништа на њу решено.

Људи као људи нагађају свашта, једни в. ле, да кад се оставка уважи и пензија одреди, да ће се скинути, други опет веле, да је то само смицалица, која ће ту учинити, да се пензије 3000 добије, пак да се онда постане референт наших ствари у поштанском мнни-старству просвете, гди је врло лако подписати име кратко.

Ово је врло значајан корак нашега господина епископа. Рајић неће владицаштво зато што хоће за народ да ради; наш г. епископ пак незнамо управ зашто га оставља. Можда зато, да може резултат овога „озбиљнога занимања и броте о васпитању женскога пола“ као што В. Бечкеречки прото и посвећивач књиге, веле, изградити, равнати или сабору поднети.

Господи спаси благонечестивија! Ласно ће бити нашем г. епископу где живити, та Бездан је лепо добро, а рачун се јавио немолаже.

Was glauben sie herr Pächter wie viel habe ich aus diesem Nest herausgebracht?

So beiläufig 30.000 fl. 50 kr.

80—80.000 adje!!

У Вел. Бечкереку, на Симеуна сродника Господња.

П. к.

преко руског посланства у Цариграду договора ради
његова добра у Ерцеговини. Данас имаде прекрасну
згоду са самим војводом лично се упознати гово-
рити. Што се његове ствари у Ерцеговини тиче,
са истим стоји се као што сам вам јуче јавио, он
неће за никакве новце да његово огњиште Тур-
цима прода. У подужем разговору са војводом за-
пита га ја зашто не прода Турцима своје земље и
кућу а он ме мрко погледа те ми одговори: а куда
ћу се ја повратити, и кад се вратим зар да под-
туђим крвом кости оставим, ако на последњи ум-
рем што не желим. А зар абила војвода желиш да
се из овога добра у сиротну Ерцеговину вратиш
рекох му ја. А он ми на то одговори да када би
знао да ће овде умрети да би то данас учинио.

Ја дотле нигда нисам с војвом разговарао, нити га
нигда лично познава. За то употребл сам да га баш
добро промотрим, и видим како о нашим народним
стварима мисли. Од многи особито оније који су са
војводом ратовали, и који радиш исто велико име за
ообе добити слушах, да је војвода врло прост и
зграичен човек, а ја то одма примети, да није
сако. Војвода истина није ништа учио, али га је
та то Бог обдарно природном разбртошћу и би-
струмљем. Из први његови речи видох да он само
за свој народ живи.

Ја га запита како живиш овде у Русији вој-
вода? Као што видиш — рече ми, живим онако како
се желити може. Цар и народ уважавају ме и у
истину што би год узтребао никако ми одрекли не
би. Добивах годишње 3000 среб. рубаља које ми је
довољно, па и опет биди уверен да би у мојим зуб-
цима радије глдовао, само да сам на бабајкову
огњишту и међу мојим народом. Људи мисле да
сам ја сад на моје несретно отачество заборавио,
и да се сад о њему више небринем. Али се свако
љето вара. Камо ћу? У несретном отачеству немогу
остати. Политичке околности Црне Горе и Србије
недопушташе да останем тамо. Код душмана
нашег народа нетеда прабрешита потражити. До-
ђох вамо у Русију која ће ме кад време дође опет
у несретно отачество пустиши.

За покојним кнезом Михаилом војвода много
жали. Али се нада да ће слога садање владе срп-
ске са кнезом Николом нападати претрпљени гу-
битак и да ће кад време присне и час куцне по-
кушати да изврши мисију што је српскоме незави-
сном народу намењена.

На концу разговора рече ми војвода: видиш али
синова зову ме бекрином из просте пакости. Истина
је да ја пијем, и напиш сви стари јунаци пили су
и пију и данас, а да ја запитам што сам ја до
данас са мојим пићем коме појединачно или народној
ствари шкодио. У истину нигди општа. Ја разбра-
јући врло добро сваку реч што војвода говораше,
непримјети ми словца што би називао осуду. Њему
свака реч удара на слогу, братство, јединство и
слободу.

Војводина породица још борави на Грахову у
Црној Гори, и као што чујем намерава суругу и
млађег сина у Русију пренести, а старији са оста-
лом родбином да остану тамо.

Ето то вам је о војводи Луки. П.

Нови Сад, 7. маја. Данас по подне др-
жао је одбор овдашње српске црквене общине
седницу, у којој је прочитан допис овдашње ч.
консисторије, са којим се јавља, да је његова
светост г. Патријарх усљед више одлуке наре-
дио дан 1. Јунија п. сrb. за држање распра-
вног српског народног сабора, те позива и ову
общину, да ради бирања посланика за конгрес
припреме учини. Одбор общински нашао је за
добро, да позове целу общину на ту сврху,
те је за то одредио збор за 11. мај п. сrb. у
4. сата по подне ов. год., на ком ће се даље
што је потребно свршити. Желити је да дођу
сви скупштинари на овај збор.

— Из Руме и Нова Бечеја добијасмо теле-
граме о познатом гласу, који се у Београду
разнео, а и са других страна питали су нас о
том лично.

— Данас је овде парох из Овсенице. Он
је дошао да родољубе српске замоли, за добро-
вољне прилоге на школу и цркву у Овсеници.
Најпре је отишао Његовој Светости у Карловце,
да га моли за дар, а после ће по Новом Саду
и другим српским главним местима поћи. На-
дамо се да неће бити српске руке која ће се
затворити пред њим.

Нови Сад 8. маја. У предиршлом броју
нашега листа јавили смо, да је влада хрватска
одузела „Новом Позору“ поштарски пренос по
Хрватској. Сад још саопштавамо ову изјаву
што ју је свима својим предплатницима раз-
слао вредни уредник честитог „Позора“:

„Немајући другог начина, овим јављам,
да је висока влада хрватска ускратила „Новом
Позору“ поштарски пренос по Хрватској. Други
гити речна значи то обуставити једини орган
народној опозиције. Јер како су више од две
трећине предплатника „Новог Позора“ разсе-
јани по Хрватској и Славонији, те се је лист
ради њих поглавито и издавао, а они немају
могућности више га добивати, то ће бити за
свакога ствар наравна, да „Нови Позор“ не-
може и не сме нове жртве полагати.

Најновији овај поступак високе владе не-
треба посебне критике, јер је он дела и тако
већ попуњен целокупног система, којим се уз-
држава и прослављује много хваљена нова ера.

Ја ћу покуцати на врата високога министар-
ства трговине у Пешти, које влада поштама Хр-
ватске, не што би се надао повољну решењу,
ал је добро знати, да ли либерална и уставна
влада угарска одобрава неуставно и нелибералне
поступке, и да ли је гроф Андраши прихватио
државоправно гледиште Гицијев или дапаче

Ираево, по којем је особна или можда никаква
свежа међр једном и другом половином хабс-
буршке монархије.

Нека међутим пријатељи народне ствари буду
уверени, да ће народна странка свим силама
настојати о новом средству међусобнога спора-
зумевања и неовисне јавне критике, без које
давањши дан осим Турске неима и неможе бити
државе у Европи. О резултата тога настојања
разаслати ће се чим пре и схо чим п тем јавна
убавјест.

У Бечу, 13. апр. Јосиф Мишкатовић с. р.

НОВИЈЕ

Из Мадрида од 6. јављају да је Сил-
вела у име комисије изјавио, да ће гласовање
за републику принети тешки унутарњи и
спољашњи заплета. Зато закљиче републиканце,
да гласају за монархију, да тим уклоне гра-
ђански рат. Један део бори се једнако противу
идеје регентства.

— „Преси“ јављају истог дана из Мадрида
да „либерална унија“ захтева од прогресиста
и демократа да предложе свога кандидата или
да приме кандидатуру Монтаназеову.

— Официозно „Јединство“ јавља, како
„Вандереру“ телеграфишу од 5., да је султан
наредио, да турска посада остави Мали Звор-
и Сакур. Због тога је свршена размирицама
постојећа (!?) о истим градовима.

— „Тајмс“ телеграфишу из Филаделфије
од 5. да нови заступник северни држава, који
је на путу у Лондон, неће опет понављати
питање о алабамској размирици, и ако би Ен-
глеска то учинила (?) придржаваће се прваци-
њег становништа Америке, незаступајући Шан-
длерове и Сумерове напоре.

— Из Рија Јанијера од 13. пр. теле-
графишу да су савезници ударили на Аскуру,
де је Лопец са 6000 војника. Тврди се да је
Лопец американског посланика силом задржао.

— Из Београда од 6. маја јављају, да
се у Цариграду открила једна завера против
влада. Вођа је затворен. Послата је једна ко-
мисија у Угарску да куцне коња за турску
кавалерију.

— „П. Лојду“ телеграфишу истог дана. У
Бечу ће се држати скорим један чешки ми-
тинг; Програм би му имао бити: Установљење
чешких школа у Бечу; прецизирање дужности
Геха живећи у Бечу према ужој отаџбини;
саветовање о одношајима према бечким соци-
јалистима.

— Из Александрије од 5. тек. теле-
графишу да је вице-краљ исти дан кренуо за
Млетке и Флоренцу. 18. тек. мес. приспеће
у Трет, 19. у Беч, где ће у Хофбургу од-
починути.

— Из Брисела од 6. тек. мес. јављају
да ће у течају ове седмице прву седницу др-
жати француско-белгијска комисија, ради по-
знате размирице о жељезници.

— „Тајмс“ у 2. тек. телеграфишу из Фи-
ладелфије да је устанак на Куби слаби. Влада
сједињених држава заповедила је да се стане
на пут експедицијама, које иду да подпомажу
устанак.

РАЗЈАСЊЕЊЕ

На изјаву г. Милоша Поповића у бр. 90.
Видов-дана о његовом познатом писму што је
у „Застави“ штампано, истини у корист и ради
моје части, имам следеће опазити:

Истина је да г. Милош Поповић упитно
писмо није писао никаквом „Мађару ни вели-
ком ни малом“ већ управо мени. Ја сам то
писмо још пре 3—4 године, како сам га при-
мио, мом присном пријатељу д-ру Светозару
Милетићу, сасвим поверљиво ради ориен-
тирања у вањској политици, из Загреба у Пе-
шту, где је на сабору био, послао. Мени г.
Поповић није забранио да то писмо ником не
саопштавам, а ја опет нисам мислио да ће др.
Милетић то писмо дати штампати у том слу-
чају не би га ни послао био, јер држим да
приватна писма нису за штампу.

Кад сам се дане са загребачког сабора у
Нови Сад вратио, на моје велико зачуђење на-
ђем упитно писмо у „Застави“ штампано. Др.
Милетић ми се испрчао да је то писмо на
подла опадања и подметања уредника Видов-
дана као средство праведне обране
штампати морао — разлог који се са јури-
стичког гледишта у нечем и оправдати даје.

На моје захтевање, наскоро после штампања
тог писма, дало је уредништво „Заставе“ из-
јаву, да је то писмо без знања адресата у
„Заставу“ ушло.

И ситим мислим да сам ствар у обзир
тог фамозног писма, а ком се и у српским и
хрватским новинама толико пискарало доста
разјаснио, и да ми се неможе пребацити да
сам што ил противе части ил против правила
дисциплине сагрешио.

Што се тиче осталих писама г. Милоша
Поповића, то колико се сећам нема их у ру-
кама др. Милетића.

Што г. Милош Поповић вели, да сам се

ја с његовом политиком слагао, то није истина,
и баш у обзир упитног писма изјавио сам
му устмено, а тако се сећам и писмено да
се са назорима у том писму неслажем. Што
се пак тиче споразумевања са Мађари за којим
се онда и с ове и с оне стране Саве ишло, то
је велика разлика међ онда и сад. Ако г. М.
Поповић и беог. дипломатија после поравнања
Мађара с Бечом ону исту политику терају
спрам Угарске, коју је Србија пре тог порав-
нања терала, то је зло по Србе и по читаво
источно питање, јер онда су тежње београдске
дипломатије идентифициране са тенденцијама
аустријске политике на истоку.

Др. Мих. Полит-Десанчић.
(У једном од идућих бројева казаћемо на-
ше примедбе на ово. Ур.)

ПОЗИВ

у ванредну главну скупштину српског ново-
садског певачког друштва, која ће се држати
15. маја ов. год. у 9 сати пре подне. Позива-
вају се дакле сва г.г. чланови како певачи,
тако и помагачи да изводе у скупштину дођи.

Ђорђе Кода,
председник певачког друштва.

ПОЗИВ

Свеопшта тежња наша, коју без разлике
свако српско срце у прима својима загрева,
клони се на то: да се у десним састанцима што
више један другогме зближимо, — да узајним
саопштавањем својих мисли, које су кроз пле-
меништвошћу проникнуте, и изјављивањем нај-
краснијих, правом искреношћу задахнутих жеља
— један другог што боље упознамо и један
другом својски пружимо руку узајног уару-
жења — руку неразлучиве братске сазе; па
да тако разгрејемо срца наша најлепшим оду-
шевљењем, што ће у њима ватрену чежњу под-
стакнути на што својскији и уреднији рад око
сваког племенитог предузећа, које народ наш
бољем напретку и усавршењу лепше будућности
привести може.

Вршачко српско-црквена певачка дружина,
негујућу ту племениту тежњу у прима својима,
не могаше пропустити, а да је скорим и не о-
ствари и то држањем светковине, коју је наме-
нила слави освешћења подижуће заставе своје.

При овом племенитом подухвату наше пе-
вачке дружине, желимо ми: да се чланови јој
опоје још снажнијим духом братске слоге и љу-
бави; да се осећаји срца њиховог у пуној мери
распламте и оснаже тврдом и непоколебљивом
стајношћу у племенитом раду њиховом, који
ће онда за цело по времену и најкраснијим
плодом уродити.

Светковину дакле, при којој ће се речена
затава осветити, држаћемо други дан Духова о. г.

С тога усрдно позивамо све родољубе и
потпомагаоце напретка милог нам народа на-
шег, који понос народни у срцима својима гоје,
и за остваривањем сваког племенитог цели радосно
жуде — да нас приликом држава поменуће
светковине својом присутношћу почаствују и
тиме исту увеличају.

Ми ћемо се пак постарати, да и програм
дотичне светковине за времена јавности предамо.
У Вршцу на Бурђев дан 1869.

У име одбора
Љубомир Раић с. р.
председник.

Објава.

Од стране суда као грунтове власти с. кр.
вароши Новог Сада овим се д. общег знања до-
ставља, да ће се усљед правојмоћног закључка овога
суда од 27. фебруара 1869. бр. 5. у свршену
ствари Аврам Леона против Ђорђа Ползовић због
дужни 2000 ф. и аустр. вредн. с. с. с. незаплетно
добро Ђорђе Ползовића као земља под парц. бр.
4534—4556 у Новом Саду, коју је земљу Димит-
рије Ползовић купио, али уследије куповине ис-
пунио није, на јавној екзекутивној рескрипцији,
која ће се дана 19. јулија 1869. у 9 сати пре под-
не у магистратској дворани држати, на трошак
и опасност купца Димитрије Ползовића у то и по-
под процене продавати, и да по условљу продава-
ња од 29. октобра 1866. остати се има.

Уједно се примећува и то, да се условија под
коима ће се горе именовано добро продавати, код
суда овог читати може.

У Новом Саду 19. априла 1869.
Ђорђе Алексић
сенатор.

110—2—3

ОБЈАВА.

Под бројем 2628. 5. овога месеца, отво-
рила је славна бач-бодрожка жуланија стеди-
ште, на смрћу оностраног првог варошког ле-
кара Шандора Теодоровића упразњено лекар-
ско место. Са овим местом скопчана је годи-
шња плата од 800 ф. а. вр. у готовом новцу.

Стручна господа лекари, који би ово ме-
сто получити желели, нека изволе своје про-
писно снабдеване молбенице, до 29. маја по
римском календару на господина Л. поджупана
у Сомбор управљене послати.

Као главне неопходности јесу: Направа
преко довршене науке лекарске, исправна преко
досадањег занимања и знања српског и мађар-
ског језика.

За избор одређен је 3. јуни п. р. и за-
казан је у месту Сентомашу.

Од старешинства варошице Сентомаша 15.
маја 1869. п. р.

Јоца пл. Николић
бележник.

Лазар Манојловић
кнез.

106—2—3

ОГЛАС.

Административни одбор „Матице српске“
у Новом Саду даје на знање, да има следеће
просторије на давање у најам:

1. У матичиној (бившој гилминговој) кући:
два дућана, три магацина, два подрума, два
велика стана у првом кату.

Просторије ове издаваће се путем јавне
добров. лицит. 10 (22) маја т. г. у 9 сати пре
подне на лицу места. Упр. одбор „Матице срп-
ске“ задржава право лицитацију одобрити или
неодобрити.

11. У кући А. Фербаха (бившој грофа Се-
ченца) могу се добити путем погодбе приватно
два велика квартира са принадлежењем просто-
ријом. Извешће за све просторије ове може се до-
бити код предс. „Матице српске.“ 101—3—3

НИКОЛА КРЕСТИЋ

у Белој Цркви,

потребује у својој мануфактурној трговини
два добра помоћника, кои желе та места за-
ступити, нека се гореречену фирму што ско-
рије обрате. 108—2—2

Ц. КР. ПРИВРЕМЕННО ТРС-
РАВАЈУЋЕ
(Assicurazioni)

ТАНСКО СВЕОБШТЕ ОСИГУ-
ДРУШТВО.
Generali

са капиталом од преко

27 МИЛИЈОНА ФОРИНТА АВ. ВРЕДН.

осигурава са наградом подпуне штете, против туче
чрез њену потписану главну агенцију најјефтиније.

Сигурност и поступак овога друштва при накнади
штета није нужно обширније разлагати, које је у общте
познато да је ово друштво за време свог 37-годишњег
постојања као што сваке године писмено објављује за
штете преко

64,000,000 ф. а. вр.

платило.

Главна агенција у Новом Саду

код Симеона Јос. Марковића,
у владином здању.

98—2—3